

Політична культура студентів вищого навчального закладу в умовах сучасного політичного процесу

Мозирський державний педагогічний університет ім. І. П. Шамякіна

Геополітичні зміни, викликані розвалом СРСР, привели до переходу східноєвропейських держав від авторитарної моделі політичного розвитку до демократичної, заснованої на принципово нових політичних цінностях. Одним з носіїв демократичних політичних цінностей є студенти вищих навчальних закладів. У статті розглядаються особливості формування політичної культури студентів східнослов'янського регіону в умовах сучасного політичного процесу.

Ключові слова: політична культура, політичні цінності, демократія, студенти вищих навчальних закладів, політична влада, держава.

The political culture of students of higher educational institutions in the modern political process

Geopolitical changes caused by the collapse of the USSR led to the transition of the Eastern European countries from the authoritarian model of political development towards a democratic, based on a fundamentally new political values. One of the carriers of democratic political values is the high school students. In article features of formation of political culture of students from Russia, Ukraine and Belarus

Keywords: political culture, political values, democracy, university students, political power, state.

Фундаментом будь-якого стабільного конкурентоспроможного сучасної держави виступає консолідоване суспільство, оперте на свій політико-духовний базис і поєднує інноваційне мислення, і позитивні історичні традиції. У чому рушійною силою якісних змін у суспільстві стають фахівці з вищою освітою, які, як правило, є частиною середнього класу. І, крім спеціальних професійних знань, який їм дає інститут вищої освіти, він цілеспрямовано розвиває в людині і певні світоглядні орієнтири, що включають і політичні орієнтації.

Майбутні фахівці з вищою освітою являють собою інтелектуальну еліту суспільства. Відомо, що каркасом політичної культури лежать політичні цінності. Вони являють за своєю суттю певні норми, ідеали та принципи, що регулюють політичні відносини в суспільстві. Аналіз політичних цінностей конкретного народу на певному етапі свого розвитку дає право не тільки зрозуміти, проаналізувати, оцінити дії всіх учасників політичного процесу, охарактеризувати рівень розвитку конкретного суспільства на певному історичному відрізку.

Що зумовило формування політичної культури сучасного східноєвропейського студента вузу? Останнє десятиліття ХХ ст. світове співтовариство стало свідком глобальних політичних, соціально-економічних, соціокультурних перетворень порівнянних за своїм масштабом із крахом європейських абсолютних монархій після Першої світової війни і набуттям незалежності колишніми колоніями європейських держав у 50-60 роках ХХ ст. В результаті розпаду СРСР і краху східноєвропейського соціалістичного політичного альянсу на карті Європи з'явилися нові держави. Дані суб'єкти політики проголосили своєю метою перехід від соціалістично-авторитарної моделі розвитку радянського типу до західної демократичної моделі політичного та соціально-економічного розвитку. При цьому малося на увазі, що крім еталонних політичних і економічних моделей буде здійснюватися транзит демократичних цінностей, що, природно, спричинить за собою зміну і політичної культури пострадянського суспільства. До того ж, варто підкреслити, що нові держави негативно стали

сприймати радянське минуле.

У політичній культурі ключовим є створення, виробництво політичних цінностей. Створені як інструменти регулювання політичних відносин і довели свою практичну ефективність політичні інститути і норми стають очевидними цінностями, тобто регуляторами політичної поведінки індивіда і на зовнішньому і на внутрішньому рівні. Переконаність людей у їх безумовній важливості, значущості, необхідності збереження, атакують готовність діяти відповідним чином складають ціннісну основу політичної культури.

При цьому створення політичних цінностей це тільки півсправи. Головне, що більшості населення їх треба ще і зрозуміти, завоювати і використати за прямим призначенням. Даний процес протікає за допомогою інтерналізації, тобто прийняття цінностей як власного переконання.

На погляд автора саме цей складний аспект став визначальним і переломним у політичній модернізації пострадянських республік. При загальному розумінні змісту демократичних цінностей, які пропонувалися в якості універсальних численними західними консультантами і радниками, практична реалізація демократичного транзиту помітно відрізнялася.

У Росії всі демократичні перетворення, які можна умовно назвати «ринковими» спочатку йшли нерівно, стрибкоподібно, некоординовано, з численними подібними один одному вище невідповідностями, що властиво російській державності. Колись вважали, що знадобиться лише два п'ятирічних плану для створення соціалістичного світу достатку. Тепер для нових мрійників знадобилося лише п'ятсот днів для здійснення капіталістичного процвітання і достатку.

У підсумку в Російській Федерації:

- хаотичне розподіл колишньої державної власності та влади, з концентрацією їх на одному полюсі при зростанні бідності на іншому. Олігархи лобіюють свої корисливі інтереси у владі на шкоду іншим групам, тим самим підриваючи довіру до демократії;

- злочинність, включаючи рекет, забезпечує безпеку багатих, вибивають борги, захоплюючи владу, тобто зайняли нішу держави;

- корупція в жахливих розмірах, «захоплення бізнесу» доповнив «захоплення держави» олігархами. Симбіоз влади і бізнесу з метою збагачення вузької групи осіб. Звідси удар по солідарності і довіри, а це удар по демократії;

- тіньова економіка [1, с. 335].

При всіх очевидне прагнення влади до побудови класичної демократичної політичної системи, Росія все ще зберігає за собою статус «пострадянської держави», тобто успадкував частково радянське. Це найбільш помітно в формі організації і діяльності держави та взаємозв'язку влади як такої і суспільства (дилема «чиновник –людина»). Влада, як і раніше, прагне таким чином побудувати взаємовідносини та діалог з соціумом, щоб залишити за собою функцію головного і остаточного суб'єкта-розподільника матеріально-фінансових та інших засобів. Крім цього, як і в радянській державі, для російської політичної системи характерний переважно закрито-номенклатурний підбір і формування керівного кадрового апарату.

У зв'язку з цим російському суспільству, що пережив крах колишніх ідеологічних орієнтирів і радикальні політичні й соціально-економічні перетворення, необхідно відповісти на наступні питання: хто ми такі і куди ми йдемо? яку державу ми створюємо і в якій державі хочемо жити? яке положення в світі, ми хочемо і можемо займати? Тільки виробивши відповіді на ці питання, можна більш або менш послідовно здійснювати реформи всередині країни і проводити чітку зовнішню політику, домагаючись гідного становища Росії у світі. Поки що, на жаль, справа йде інакше: і російська політична еліта, і пересічні громадяни не готові дати відповідь на питання про довготривалих цілей і національних інтересах, а тим більше демократичних цінностях. Вони керуються головним чином найближчими, поточними, нагальними цілями та інтересами. В результаті і суспільство, і держава не встигають своєчасно та ефективно відповідати на численні виклики й загрози, що виникають у сучасному світі. Вони постійно запізнюються з реакцією на події, що відбуваються, а реформи, покликані зробити

життя більшості росіян краще, не стільки «працюють» на країну та її майбутнє, скільки обслуговують інтереси привілейованого меншини.

Все це позначилося на політичному світогляді російської молоді. Патріархальна, традиційна культура, поширена як у Росії минулого, так, по своїй суті, і сьогодні, характеризується обожнюванням лідерів, держави. Все це доповнюється нерозвиненими суб'єктивними уявленнями про політичну систему, слабкою особистою відповідальністю за те, що відбувається в державі і в окремому регіоні. Але це не низька або погана політична культура – це такий тип культури, який адекватно характеризує політичну свідомість багатьох людей.

Українська молодь не являє собою єдиної соціальної групи. Вона розділена, як мінімум на дві частини, всередині яких присутня внутрішня диференціація. Одна група вважає, що українське майбутнє пов'язане з інтеграцією країни до Євросоюзу та Північноатлантичного Альянсу. Відповідно прихильники цього розділяють або принаймні прагнуть розділяти західні демократичні цінності постіндустріальної культури. Друга частина орієнтується на цінності східнослов'янської єдності і протиставленні себе західноєвропейському суспільству, яке сприймається ворожим.

Цей поділ має виразні географічні обриси. Прибічники західноєвропейської моделі розвитку в основному сконцентровані в Правобережній Україні та в українській столиці. А в Лівобережній Україні в основному ми маємо справу з орієнтацією на Росію та протиставлення східноєвропейської (православної) і західної (католицької та протестантської) цивілізацій.

У Білорусі політичний розвиток відбувалося іншим шляхом. Особливістю трансформації є сильна орієнтація соціуму на органи державної влади. У зв'язку з цим у 1994 році була введена посада глави держави – Президента. Якщо проаналізувати функції глави держави, то в першу чергу варто виділити, що Президент – гарант прав і свобод людини і громадянина. Президент – арбітр у взаємодії органів державної влади. Таким чином, зважаючи на особливості державного будівництва в Білорусі Президент з допомогою авторитетної, монолітної і стабільної державної влади виступає гарантом побудови правової держави та громадянського суспільства.

На мій погляд, було б обґрунтованим на сучасному етапі розвитку незалежної білоруської держави конструювати політичний процес, виходячи з розумного співвідношення цінностей ринкової представницької демократії та сильної правової держави. До найважливіших цінностей представницької демократії (ринкової демократії) можна віднести:

- політичний плюралізм;
- свобода ідеологій;
- свобода вираження політичних суджень і узгоджується з цим наявність різноманітних засобів масової інформації";
- свобода артикуляції політичних інтересів і узгоджується з цим наявність розвиненої багатопартійної системи.

Під цінностями сильної правової держави варто розуміти:

- суверенітет народу, конституційно-правова регламентація державного суверенітету;
- загальність права, його розповсюдження на усіх громадян, усі без винятку організації та установи, в тому числі органи державної влади;
- поділ законодавчої, виконавчої та судової властей держави, що не виключає єдності їхніх дій на основі процедур, передбачених конституцією.

Особливістю розвитку білоруської держави на сучасному етапі є те, що частина учасників політичного процесу перебувають в опозиції до органів державної влади не вважають за потрібне брати участь у виборах, а якщо і беруть, то заздалегідь оголошують їх недемократичними. Дане політичне поведінка є недоцільним і воно не сприяє будівництву цивілізованого механізму взаємодії акторів політичного процесу.

Таким чином, політична культура студентів східнослов'янського регіону неоднорідна. Динаміка політичних цінностей сучасного студентства багато в чому обумовлена розпадом СРСР, а значить, і

відмовою від домінуючої ролі соціалістичних цінностей, а також трансформацією політичної системи. Цей перехід зумовлений різним уявленням про подальший політичний розвиток і усвідомленні свого місця в європейській цивілізації". Очевидний безперервний діалог цінностей попередніх періодів розвитку східнослов'янської державності та суспільства з сучасними західноєвропейськими цінностями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ясин Е. Г. Новая эпоха – старые тревоги: политическая экономия / Е. Г. Ясин. – М. : Новое издательство, 2004. – 452 с.

Трегуб Веніамію Олександрович, асистент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Мозирський державний педагогічний університет ім. І. П. Шамякіна, Мозир, Республіка Білорусь, venjahist@rambler.ru

Treguh Veniamin O., assistant of the department of social and humanities Mozyr State Pedagogical University named after I.P. Shamyakin, Mozyr, The Republic of Belarus, venjahist@rambler.ru